

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Α΄ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΣΧΕΔΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΝΟΜΩΝ

**Έκθεση επί του σχεδίου νόμου
«Τροποποίηση του ν. 3126/2003 για την ποινική ευθύνη των Υπουργών»**

I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Το παρόν Νοσχ., όπως αυτό τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε μετά από την επεξεργασία του στη Διαρκή Επιτροπή Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης, αποτελείται από οκτώ άρθρα.

Το άρθρο 1 τροποποιεί το άρθρο 3 παρ. 1 του ν. 3126/2003 και ορίζει ως χρόνο παραγραφής για πλημμελήματα ή κακουργήματα που τελούνται από υπουργό κατά την άσκηση των καθηκόντων του τον χρόνο παραγραφής που προβλέπουν οι διατάξεις του Ποινικού Κώδικα και προσαρμόζει αντίστοιχα τις ρυθμίσεις για τις περιπτώσεις αναστολής της παραγραφής. Η προτεινόμενη ρύθμιση δεν αφορά, ευλόγως, εφόσον αυτό αποτελεί αρμοδιότητα του αναθεωρητικού νομοθέτη, την ειδική προθεσμία εντός της οποίας η Βουλή μπορεί να αποφασίσει την άσκηση ποινικής δίωξης κατά υπουργού ή διατελέσαντος στο αξίωμα αυτό συμφώνως προς το άρθρο 86 του Συντάγματος και το άρθρο 3 παρ. 2 του ν. 3126/2003.

Το άρθρο 2 τροποποιεί το άρθρο 5 του ν. 3126/2003 και προβλέπει:

- ένα πρόσθετο στάδιο, μετά την υποβολή πρότασης για άσκηση ποινικής δίωξης, που περιλαμβάνει τη λήψη απόφασης της Βουλής (με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών) για τη συγκρότηση τριμελούς γνωμοδοτικού συμβουλίου, αποτελούμενου από ανώτατους εισαγγελικούς λειτουργούς, το οποίο γνωμοδοτεί, μετά από νομικό έλεγχο των στοιχείων της κατηγορίας και αξιολόγηση της ουσιαστικής βασιμότητάς τους, αν συντρέχει περίπτωση διερεύνησης της ποινικής ευθύνης υπουργού από ειδική κοινοβουλευτική επιτροπή που θα διενεργήσει προκαταρκτική εξέταση

- την αρμοδιότητα της ειδικής κοινοβουλευτικής επιτροπής να διατάσσει την κατάσχεση των οικονομικών οφελών κατά την έννοια του άρθρου 76 παρ. 1 ΠΚ, τα οποία περιέρχονται στον υπουργό από την αξιοποίηση πράξης για την οποία διενεργείται προκαταρκτική εξέταση

Στο άρθρο 3 αναριθμούνται οι παραπομπές στις παραγράφους στο άρθρο 5, συμφώνως προς το τροποποιηθέν άρθρο 5 του ν. 3126/2003.

Το άρθρο 4 συμπληρώνει το άρθρο 10 παρ. 2 του ν. 3126/2003 και θεσπίζει αρμοδιότητα του ανακριτή να απαγορεύει την κίνηση λογαριασμών, τίτλων ή χρηματοπιστωτικών προϊόντων που τηρούνται σε πιστωτικό ίδρυμα ή χρηματοπιστωτικό λογαριασμό καθώς και το άνοιγμα θησαυροφυλακίου του κατηγορουμένου, εφόσον υπάρχουν βάσιμες υπόνοιες ότι οι λογαριασμοί, οι τίτλοι, τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα ή οι θυρίδες περιέχουν χρήματα ή πράγματα που προέρχονται από κακουργηματική πράξη.

Το άρθρο 5 τροποποιεί το άρθρο 10 παρ. 3 του ν. 3126/2003 και ορίζει ότι επιτρέπεται η επιβολή περιοριστικών όρων σε υπουργό.

Το άρθρο 6 προσθέτει νέο άρθρο 16 Α στον ν. 3126/2003 και ορίζει ότι σε περίπτωση που ανακύπτει ζήτημα παραγραφής της αξιόποινης πράξης, το δικαστικό συμβούλιο ή το ειδικό δικαστήριο ερευνά την ουσία της υπόθεσης αν το ζητήσει ο κατηγορούμενος υπουργός. Περαιτέρω προβλέπει και τη σχετική διαδικασία.

Το άρθρο 7 τροποποιεί το άρθρο 17 του ν. 3126/2003 και κατά τον τίτλο και κατά το περιεχόμενό του, περιέχει δε ρυθμίσεις για το πέρας της ποινικής δίκης κατά υπουργού και την τύχη των κατασχεθέντων.

Το άρθρο 8 ορίζει τον χρόνο έναρξης της ισχύος του νόμου.

II. Γενικότερες παρατηρήσεις

A. Το υπό ψήφιση Νοχ επιφέρει τροποποιήσεις στον ν. 3126/2003 για την ποινική ευθύνη των υπουργών, που αποτελεί τον οργανικό νόμο κατά το άρθρο 86 του Συντάγματος (αναλυτικώς για τον συνταγματικό θεσμό της ευθύνης υπουργών, εξ επόψεως ιστορικής, βλ. Μαυριά Κ., Συνταγματικό Δίκαιο, τέταρτη έκδοση, 2005 σελ. 608 επ. και, για το ελληνικό δίκαιο, 612 επ., και Παντελή Α., Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου, 2η έκδοση, 2007, σελ. 146-147 και, γενικότερα για την ποινική ευθύνη υπουργών, 376 επ.). Σημειώνεται ότι η ποινική ευθύνη των υπουργών, όπως αυτή διαμορφώνεται στο κοινοβουλευτικό σύστημα, έχει την αφετηρία της στον αγγλικό θεσμό του *impeachment*. Με τον όρο αυτό νοείται η διαδικασία κατηγορίας, δίωξης, παραπομπής, καταλογισμού ευθύνης και επιβολής ποινής σε βάρος των κυβερνώντων για πράξεις ή παραλείψεις τους κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Στην Αγγλία οι υπουργοί ευθύνονται, κατά τον θεσμό του *impeachment*, και για σκοπιμότητα. Τους παραπέμπει η Βουλή των Κοινοτήτων και τους δικάζει η Βουλή των Λόρδων χωρίς να ισχύει η αρχή *nullum crimen nulla poena sine lege*. Η Βουλή των Λόρδων μπορεί να επιβάλει οποιαδήποτε ποινή (για τον θεσμό αυτό βλ. αναφορά στις ρυθμίσεις των προϊσχυσάντων Συνταγμάτων και των αντίστοιχων οργανικών νόμων στην από 21.2.1997 Έκθεση της Διεύθυνσης Επιστημονικών Μελετών της Βουλής στον ν. 2509/1997).

Β. Με τα άρθρα του υπό εξέταση νομοσχεδίου τροποποιείται εν μέρει η διαδικασία περί ποινικής ευθύνης υπουργών. Τα βασικά σημεία της διαδικασίας αυτής έχουν προβλεφθεί από το Σύνταγμα (άρθρο 86) και, συνεπώς, ο κοινός νομοθέτης δεν μπορεί να αποστεί από αυτά. Το νομοσχέδιο πράγματι δεν αφίσταται μεν των σημείων αυτών, προβλέπει όμως επί πλέον στάδιο της διαδικασίας. Συγκεκριμένως, η κατάθεση στη Βουλή από τριάντα βουλευτές πρότασης άσκησης ποινικής δίωξης δεν θα οδηγεί πλέον απευθείας σε ψηφοφορία στη Βουλή περί σύστασης ή μη ειδικής κοινοβουλευτικής επιτροπής εν όψει διενέργειας προκαταρκτικής εξέτασης, αλλά σε ψηφοφορία (με την ίδια απαιτούμενη πλειοψηφία) ως προς τη σκοπιμότητα ή μη της ανάθεσης σε τριμελές γνωμοδοτικό συμβούλιο, αποτελούμενο από ανώτατους δικαστικούς λειτουργούς, «του νομικού ελέγχου των στοιχείων της κατηγορίας και της αξιολόγησης της ουσιαστικής βασιμότητας αυτών» (άρθρο 2 παρ. 3 του Νοσχ). Φαίνεται αυτόντο ότι τυχόν αρνητική απόφαση της Βουλής (είτε υπό τη μορφή της αρνητικής πλειοψηφίας επί της πρότασης είτε υπό τη μορφή της θετικής μεν πλειοψηφίας, χωρίς όμως τις αναγκαίες 151 ψήφους) ως προς την ανάθεση διερεύνησης της υπόθεσης στο γνωμοδοτικό συμβούλιο έχει την έννοια ότι η πρόταση για άσκηση ποινικής δίωξης έχει ουσιαστικώς απορριφθεί και ότι η όλη διαδικασία διακόπτεται στο στάδιο αυτό. Εάν δεν είναι αυτό το νόημα της προτεινόμενης ρύθμισης, πρέπει να διευκρινισθεί τι νοείται εν προκειμένω.

Στη συνέχεια, και μετά την κατάθεση της γνωμοδότησης του γνωμοδοτικού συμβουλίου, ακολουθεί νέα, δεύτερη, ψηφοφορία με αντικείμενο τη σκοπιμότητα συγκρότησης ειδικής κοινοβουλευτικής επιτροπής, μετά δε και την κατάθεση του πορίσματος της επιτροπής αυτής ακολουθεί τρίτη ψηφοφορία, για την άσκηση ή μη ποινικής δίωξης από τη Βουλή. Σημειωτέον ότι το Σύνταγμα προβλέπει δύο ψηφοφορίες κατ' ανώτατο όριο στη φάση αυτή της διαδικασίας.

Γ. Η συγκρότηση γνωμοδοτικού οργάνου από δικαστικούς λειτουργούς στο πλαίσιο λειτουργίας της νομοθετικής εξουσίας πρέπει να εξετασθεί υπό το φως της διάκρισης των εξουσιών, η οποία αποτελεί οργανωτική βάση του πολιτεύματος. Περιπτώσεις διασταύρωσης των εξουσιών αποτελούν εξαίρεση από τη διάκριση. Γι' αυτό είναι ανεκτές μόνον εφόσον προβλέπονται από το Σύνταγμα ρητώς, κάτι που δεν συμβαίνει εν προκειμένω. Παρόμοιος θα ήταν ο προβληματισμός και αν η Βουλή, κατά κυριολεξία αντιπρόσωπος του κυρίαρχου οργάνου, του λαού, και εξοπλισμένη με το τεκμήριο της αρμοδιότητας, ανέθετε, χωρίς ρητή πρόβλεψη, την άσκηση οποιασδήποτε αρμοδιότητάς της σε όργανο της εκτελεστικής εξουσίας. Εάν πάντως το γνωμοδοτικό συμβούλιο απετελείτο όχι από λειτουργούς της τρίτης εξουσίας αλλά της νομοθετικής, θα παρείλκε κάθε προβληματισμός.

Δ. Πρέπει να διευκρινισθεί σε ποια από τις κατηγορίες επιτροπών ή συμβουλίων του άρθρου 89 του Συντάγματος εντάσσεται το προτεινόμενο γνω-

μοδοτικό συμβούλιο, δεδομένου ότι οι δικαστικοί λειτουργοί μόνον κατ' εξαίρεση δύνανται να είναι μέλη επιτροπών ή συμβουλίων που ασκούν αρμοδιότητες πειθαρχικού, ελεγκτικού ή δικαιοδοτικού χαρακτήρα. Είναι προφανές ότι η προβλεπόμενη στο Νσχ αρμοδιότητα του γνωμοδοτικού συμβουλίου δεν είναι πειθαρχικού χαρακτήρα, δεν προκύπτει δε σαφώς εάν μπορεί να χαρακτηριστεί ως αρμοδιότητα ελεγκτικού ή δικαιοδοτικού χαρακτήρα.

Ε. Επισημαίνεται ότι για να εφαρμοσθούν ορισμένες προτεινόμενες από το άρθρο 2 του Νσχ ρυθμίσεις που αφορούν ευθέως ζητήματα τα οποία ανάγονται στον τρόπο εσωτερικής οργάνωσης και λειτουργίας της Βουλής, τα οποία, βάσει της αρχής της αυτονομίας της Βουλής κατ' άρθρο 65§1 Σ., μπορούν να προβλέπονται μόνον από τον Κανονισμό της, πρέπει να ακολουθήσει σχετική τροποποίηση του Κανονισμού της Βουλής.

ΣΤ. Το άρθρο 5 του Νσχ προβλέπει ότι δύνανται να επιβληθούν περιοριστικοί όροι σε Υπουργό, εν ενεργεία ή μη, κατά τα άρθρα 282 παρ. 1, 2 και 4, και 296 του ΚΠΔ.

Παρατηρείται ότι, όταν συντρέχει η ιδιότητα του Βουλευτή στο πρόσωπο του Υπουργού, εν ενεργεία ή μη, την αρμοδιότητα αυτή έχει μόνον η Βουλή, κατά το άρθρο 62 παρ. 1 πρώτο εδάφιο του Συντάγματος («Όσο διαρκεί η βουλευτική περίοδος ο βουλευτής δεν διώκεται ούτε συλλαμβάνεται ούτε φυλακίζεται ούτε με άλλον τρόπο περιορίζεται χωρίς άδεια το σώματος»). Η συνταγματική αυτή ρύθμιση δεν περιέχει επιφύλαξη υπέρ του νόμου. Επομένως, δεν μπορούν να εφαρμοσθούν το άρθρο 282 παρ. 1, 2 και 4 και το άρθρο 296 του ΚΠΔ σε Υπουργό, εν ενεργεία ή μη, ο οποίος είναι ταυτοχρόνως και Βουλευτής, εάν δεν παρασχεθεί σχετική άδεια από τη Βουλή.

III. Παρατηρήσεις επί των άρθρων

1. Επί του άρθρου 2

Για τα κατασχεθέντα, κατ' εφαρμογή του άρθρου 2 του Νσχ με το οποίο τροποποιείται το άρθρο 5 του ν. 3126/2003, κατόπιν διαταγής της ειδικής κοινοβουλευτικής επιτροπής που διενεργεί προκαταρκτική εξέταση, αποφαίνεται το Δικαστικό Συμβούλιο του άρθρου 8 του ν. 3126/2003 δια του βουλεύματος που εκδίδεται για την κατηγορία κατά το άρθρο 11 παρ. 1 και 3 του ν. 3126/2003. Αν η Βουλή λάβει απόφαση μη άσκησης δίωξης, οπότε και δεν συγκροτείται το Δικαστικό Συμβούλιο κατ' άρθρο 8 του ν. 3126/2003, είναι αυτονόητο ότι αίρεται αυτοδικαίως η κατάσχεση.

2. Επί του άρθρου 6

Με το άρθρο 6 του υπό ψήφιση Νσχ προτείνεται, αν ανακύψει ζήτημα παραγραφής, να ερευνά την ουσία της κατηγορίας το Δικαστικό Συμβούλιο ή το Ειδικό Δικαστήριο, μετά από αίτηση του κατηγορούμενου υπουργού. Κατά πρώτον, παρατηρείται ότι θα ήταν νομοτεχνικώς ορθότερο να διευκρινισθεί αν ως παραγραφή νοείται και η ειδική προθεσμία του άρθρου 3 παρ. 2

του ν. 3126/2003. Κατά δεύτερον, τίθεται το ζήτημα εάν το Δικαστικό Συμβούλιο μπορεί να εκδώσει βούλευμα με το οποίο θα παύει οριστικώς την ποινική δίωξη λόγω παραγραφής, ενώ θα διαπιστώνει ενοχή του κατηγορουμένου, χωρίς να έχει προηγηθεί δημόσια ακροαματική διαδικασία. Κατά τρίτον, αν έχει παρέλθει η ειδική προθεσμία του άρθρου 3 παρ. 2 του ν. 3126/2003, οπότε η Βουλή δεν μπορεί να ασκήσει ποινική δίωξη κατά του υπουργού, οι συμμετοχοί θα παραπεμφθούν στην τακτική ποινική δικαιοσύνη. Η κρίση του δικαστικού συμβουλίου, που μάλιστα αποτελείται από μέλη ανώτατων δικαστηρίων, περί της ενοχής του υπουργού, θα ερείδεται σε διαπίστωση και εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών καθώς και υπαγωγή τους στις οικείες ποινικές διατάξεις. Με δεδομένη την εκκρεμή ποινική διαδικασία κατά των συμμετόχων, μπορούν να προβληματίσουν ενδεχομένως παραδοχές του βουλεύματος του Δικαστικού συμβουλίου σε αυτή τη διαδικασία.

IV. Συγκριτικές παρατηρήσεις

Τον Ιούνιο 2010 τέθηκε υπόψη των εθνικών κοινοβουλίων που συμμετέχουν στο European Center for Parliamentary Research and Documentation (ECPRD) ερωτηματολόγιο που αφορούσε τις ρυθμίσεις των εθνικών δικαίων για την ποινική ευθύνη των υπουργών και των υφυπουργών. Εν συνεχεία, τον Μάρτιο 2011, ζητήθηκε από τα εθνικά κοινοβούλια να επικαιροποιήσουν τις ήδη δοθείσες απαντήσεις.

Από τις συλλεγείσες και επικαιροποιηθείσες απαντήσεις προκύπτουν τα εξής:

Σε μια ομάδα εθνικών δικαίων (Κύπρος, Ηνωμένο Βασίλειο, παράλληλα προς τον θεσμό του *impeachment*, Καναδάς, Η.Π.Α., Λεττονία, FYROM, Σλοβακία) οι υπουργοί και υφυπουργοί διώκονται και δικάζονται από την τακτική ποινική δικαιοσύνη.

Σε μια άλλη ομάδα κρατών (Ουγγαρία, Γερμανία, Βουλγαρία) οι υπουργοί έχουν ασυλία ως μέλη του Κοινοβουλίου, αλλά αν το κοινοβούλιο παράσχει άδεια για δίωξη, δικάζονται από την τακτική ποινική δικαιοσύνη. Στη Γερμανία, στην πράξη, το κοινοβούλιο δίνει μια γενική άδεια ή αναθέτει σε επιτροπή του να χορηγεί άδειες. Κατά κανόνα χορηγούνται άδειες για όλα τα εγκλήματα, με εξαίρεση εξουβρίσεις πολιτικού χαρακτήρα. Δεν απαιτείται άδεια για τη δίωξη αυτόφωρων εγκλημάτων (άρθρο 46 του γερμανικού Συντάγματος). Η άδεια δεν περιλαμβάνει κατ' οίκον έρευνες και μέτρα περιοριστικά ή στερητικά της ελευθερίας. Στη Βουλγαρία ιδρύεται αρμοδιότητα του δικαστηρίου της Σόφιας για την εκδίκαση των εγκλημάτων για τα οποία κατηγορούνται υπουργοί (άρθρο 35 παρ. 3 του βουλγκΠΔ).

Σε άλλα κράτη υπάρχουν διαφορετικές διαδικασίες.

Πορτογαλία

Στην Πορτογαλία οι υπουργοί και οι υφυπουργοί δίδονται και δικάζονται από την τακτική δικαιοσύνη. Δεν παραπέμπονται σε δίκη χωρίς άδεια του κοινοβουλίου, το οποίο την παρέχει υποχρεωτικώς αν ο υπουργός δίδεται για έγκλημα που επισύρει ποινή άνω των τριών ετών και για αυτόφωρο έγκλημα (άρθρο 196 πορτογαλικού Συντάγματος).

Δανία

Στη Δανία οι υπουργοί δικάζονται από την τακτική ποινική δικαιοσύνη για αξιόποινες πράξεις που τέλεσαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, εκτός από το έγκλημα της κακοδιαχείρισης στην υπηρεσία, για το οποίο δικάζονται από ειδικό δικαστήριο (άρθρο 16 του Συντάγματος).

Σουηδία

Στην Σουηδία οι υπουργοί δικάζονται από την τακτική ποινική δικαιοσύνη για αξιόποινες πράξεις που τέλεσαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, μόνο αν κατηγορούνται ότι επέδειξαν βαρεία αμέλεια κατά την άσκησή τους. Η Επιτροπή επί του Συντάγματος δίνει άδεια για την άσκηση ποινικής δίωξης. Η υπόθεση ανατίθεται στο Ανώτατο Δικαστήριο (άρθρο 3 Κεφάλαιο 12 Instrument of Government).

Ισπανία

Στην Ισπανία οι υπουργοί δίδονται και δικάζονται από το ποινικό τμήμα του Ανώτατου Δικαστηρίου. Κατά της απόφασης επιτρέπεται μόνο προσφυγή στο Συνταγματικό Δικαστήριο για παραβίαση θεμελιώδους δικαιώματος. Εξαιρεση υφίσταται μόνο αν κατηγορούνται για εσχάτη προδοσία ή για έγκλημα κατά της ασφαλείας του κράτους, οπότε και απαιτείται πρωτοβουλία του ενός τετάρτου των μελών του Κογκρέσου και έγκριση της απόλυτης πλειοψηφίας. Αν είναι και βουλευτές, απαιτείται άδεια της Βουλής για την παραπομπή στο ακροατήριο. Δεν υπάρχουν ειδικές ρυθμίσεις για τους υφυπουργούς (άρθρο 102 Συντάγματος, άρθρο 57 ν. 6/1985).

Βέλγιο

Στο Βέλγιο οι υπουργοί δίδονται από τον εισαγγελέα εφετών και δικάζονται από το εφετείο. Η ανάκριση διεξάγεται από εφέτη και απαιτείται άδεια του κοινοβουλίου μόνο για την σύλληψη του κατηγορουμένου σε μη αυτόφωρο έγκλημα, ενώ επαχθείς ανακριτικές πράξεις διατάσσονται από τον ανακριτή και άλλους δυο εφέτες. Άδεια του κοινοβουλίου απαιτείται για την παραπομπή της υπόθεσης στο ακροατήριο, για την απαλλαγή του κατηγορουμένου ή για την κλήση του ενώπιον του εφετείου. Αν το κοινοβούλιο δεν χορηγήσει άδεια για την παραπομπή στο ακροατήριο, η απόφαση του είναι οριστική. Κατά της απόφασης του εφετείου επιτρέπεται αναίρεση. Οι συμ-

μέτοχοι παραπέμπονται με τον υπουργό. Αυτή η διαδικασία εφαρμόζεται και για πράξεις που οι υπουργοί τέλεσαν εκτός των καθηκόντων τους, αν κατά τον χρόνο εκδίκασης της υπόθεσης ασκούν καθήκοντα υπουργού (άρθρο 103 Συντάγματος, νόμος της 25.6.1998).

Γαλλία

Στη Γαλλία διώκονται και δικάζονται από ειδικό δικαστήριο, το Δικαστήριο της Δημοκρατίας (Cour de justice de la Republique), το οποίο αποτελείται από δώδεκα συνολικώς μέλη της Εθνοσυνέλευσης και της Γερουσίας και τρεις δικαστές του Ακυρωτικού Δικαστηρίου (Cour de Cassation). Η διερεύνηση της κατηγορίας γίνεται από επιτροπή προσφυγών, στην οποία μετέχουν τρεις δικαστές από το Ακυρωτικό Δικαστήριο, δυο δικαστές από το Συμβούλιο Επικρατείας (Conseil d'Etat) και δυο από το Ελεγκτικό Συνέδριο (Cour des comptes). Η επιτροπή προσφυγών αποφασίζει είτε την αρχειοθέτηση της υπόθεσης είτε την αποστολή της στον εισαγγελέα του Ακυρωτικού Δικαστηρίου. Επιτροπή ανάκρισης που αποτελείται από τρεις δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου μελετά τον φάκελο της υπόθεσης και είτε παραπέμπει την υπόθεση στο ακροατήριο του ειδικού δικαστηρίου είτε απαλλάσσει τον κατηγορούμενο (άρθρα 68-1, 68-2 του Συντάγματος).

Κάτω Χώρες

Στις Κάτω Χώρες, για εγκλήματα κατά την διάρκεια των καθηκόντων τους οι υπουργοί και υφυπουργοί διώκονται μετά την έκδοση βασιλικού διατάγματος ή απόφασης του κοινοβουλίου που λαμβάνεται με απλή πλειοψηφία. Η ανάκριση διεξάγεται από τον Εισαγγελέα του Ανωτάτου Δικαστηρίου ή από κοινοβουλευτική επιτροπή και πρέπει να περατωθεί σε τρεις μήνες. Το Ανώτατο Δικαστήριο παραπέμπει την υπόθεση στο ακροατήριο. Κατά της απόφασης του δικαστηρίου επιτρέπεται μόνο αναίρεση. Οι συμμετοχοί παραπέμπονται με τους υπουργούς (άρθρο 119 Συντάγματος, άρθρα 5-19 του νόμου περί ευθύνης υπουργών).

Πολωνία

Στην Πολωνία οι υφυπουργοί δεν εντάσσονται στις ρυθμίσεις για τους υπουργούς. Οι υπουργοί διώκονται από το Κοινοβούλιο, αφού προηγηθεί έρευνα από ειδική επιτροπή η οποία συντάσσει πόρισμα, και δικάζονται από ειδικό δικαστήριο. Αν υπάρχουν υπόνοιες, στο πλαίσιο άλλης ανακριτικής διαδικασίας, διάπραξης αξιόποινης πράξης από υπουργό, ενημερώνεται αμέσως το Κοινοβούλιο. Η πρόταση δίωξης υποβάλλεται από τον Πρόεδρο του κοινοβουλίου ή το λιγότερο από 115 βουλευτές σε σύνολο 460. Η απόφαση για δίωξη λαμβάνεται με πλειοψηφία των τριών πέμπτων του όλου αριθμού των βουλευτών. Η προκαταρκτική εξέταση διενεργείται από την κοινοβουλευτική επιτροπή και τον Εισαγγελέα, και η ανάκριση από τον Εισαγγε-

γελέα, κατ' ανάθεση από το ειδικό δικαστήριο. Το ειδικό δικαστήριο δικάζει, με διαφορετική σύνθεση κάθε φορά, σε πρώτο και δεύτερο βαθμό (άρθρο 176 του Συντάγματος και νόμος της 26.3.1982, όπως τροποποιήθηκε το 2002). Οι συμμετοχοί δικάζονται χωριστά. Η απόφαση του κοινοβουλίου περί δίωξης δεν ανακαλείται. Ο χρόνος παραγραφής είναι δέκα έτη.

Ισλανδία

Στην Ισλανδία οι υπουργοί διώκονται από το Κοινοβούλιο και δικάζονται από ειδικό δικαστήριο, το οποίο αποτελείται από δεκαπέντε δικαστές, πέντε δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου, τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου του Ρέ-ϋγκιαβικ και τον καθηγητή του Συνταγματικού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο. Το Κοινοβούλιο επιλέγει τα υπόλοιπα οκτώ μέλη που πρέπει να πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις, όπως επίσης και έναν εισαγγελέα με τον αντικαταστάτη του όπως και επιτροπή από πέντε βουλευτές που θα παρακολουθούν την υπόθεση και θα βοηθούν τον Εισαγγελέα. Οι αποφάσεις του ειδικού δικαστηρίου είναι αμετάκλητες. Το Κοινοβούλιο μπορεί να ανακαλέσει την δίωξη (νόμοι 3, 4/1963).

Ρουμανία

Στη Ρουμανία οι υπουργοί διώκονται από τον Εισαγγελέα του Ανώτατου δικαστηρίου, αν κοινοβούλιο παράσχει άδεια κατόπιν πρότασης είτε μελών του Κοινοβουλίου ή της Γερουσίας είτε του Προέδρου της Δημοκρατίας. Αν υπάρχει αίτημα για άσκηση δίωξης, μόνιμη επιτροπή ή ειδική επιτροπή διεξάγει έρευνα και συντάσσει πόρισμα. Η απόφαση για το αίτημα λαμβάνεται με πλειοψηφία των δυο τρίτων των μελών του Κοινοβουλίου (άρθρο 109 παρ. 2, 3 Συντάγματος, άρθρα 154-157 του Κανονισμού της Βουλής).

Λιθουανία

Στη Λιθουανία οι υπουργοί διώκονται κατόπιν έγκρισης της Βουλής. Η Βουλή, αν υποβληθεί αίτημα από τον Γενικό Εισαγγελέα, αποφασίζει αν θα συστήσει επιτροπή έρευνας, η οποία θα υποβάλει πόρισμα. Η Βουλή αποφασίζει για τη δίωξη με την απόλυτη πλειοψηφία του αριθμού των βουλευτών (άρθρο 100 Συντάγματος και 210 Κανονισμού Βουλής). Εν συνεχεία, οι υπουργοί δικάζονται από την τακτική ποινική δικαιοσύνη.

Εσθονία

Στην Εσθονία οι υπουργοί διώκονται από την τακτική δικαιοσύνη μετά από έγκριση της πλειοψηφίας των μελών του Κοινοβουλίου. Τα αποδεικτικά μέσα στο στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης εκτιμώνται από τον εισαγγελέα. Η ανάκριση διεξάγεται από τον εισαγγελέα και η υπόθεση παραπέμπεται στο ακροατήριο, αν συμφωνεί η πλειοψηφία των μελών του Κοινοβουλίου. Το Κοινοβούλιο μπορεί να ανακαλέσει την απόφαση να διωχθούν υπουργοί.

γοί, αν το ζητήσουν ο εισαγγελέας και ο υπουργός Δικαιοσύνης από κοινού (άρθρο 101 Συντάγματος).

Φινλανδία

Στη Φινλανδία οι υπουργοί δίδονται για παραβίαση των καθηκόντων τους από το Κοινοβούλιο, μετά από απόφαση που λαμβάνεται με απλή πλειοψηφία, και δικάζονται από ειδικό δικαστήριο, το οποίο αποτελείται από πέντε μέλη τετραετούς θητείας, τα οποία εκλέγονται από το κοινοβούλιο μεταξύ των μελών του. Πριν αποφασίσει, το Κοινοβούλιο λαμβάνει τη γνώμη Επιτροπής Συνταγματικού Δικαίου. Η Επιτροπή Συνταγματικού Δικαίου μπορεί να ερευνήσει την ποινική ευθύνη υπουργού μετά από ανακοίνωση του υπουργού Δικαιοσύνης ή του συνηγόρου του πολίτη, ή μετά από αίτηση υπογεγραμμένη από τουλάχιστον δέκα βουλευτές, ή από αίτημα άλλης επιτροπής του Κοινοβουλίου (άρθρα 114, 115 του Συντάγματος).

Νορβηγία

Στη Νορβηγία οι υπουργοί δικάζονται από την τακτική ποινική δικαιοσύνη, όταν η πράξη τους δεν αποτελεί παραβίαση συνταγματικών υποχρεώσεων. Οι παραβιάσεις συνταγματικών καθηκόντων είναι αξιόποινες. Ως τέτοιες αναφέρονται οι εξής: εξακολούθηση ενεργειών για τις οποίες απαιτείται έγκριση του Κοινοβουλίου η οποία δεν δόθηκε, μη εκτέλεση αποφάσεων του Κοινοβουλίου ή μη εκτέλεση συμφώνως προς αυτές, απόκρυψη πληροφοριών από το Κοινοβούλιο, μη παροχή πληροφόρησης ή επαρκούς πληροφόρησης στο Κοινοβούλιο, μη εκπλήρωση της υποχρέωσης για διοίκηση των δημόσιων πόρων, παράβαση νόμου, μη σύγκληση του Κοινοβουλίου όταν ο βασιλιάς αποβιώσει και ο διάδοχός του είναι ανήλικος, παραβίαση επαγγελματικής εχεμύθειας, μη υποβολή παραίτησης ή υπέρβαση εξουσίας όταν το κοινοβούλιο έχει αποσύρει την εμπιστοσύνη του.

Η μόνιμη κοινοβουλευτική επιτροπή για τις έρευνες και τις συνταγματικές υποθέσεις μπορεί να ερευνήσει, με δική της πρωτοβουλία, αν υπάρχει περίπτωση παραβίασης συνταγματικών υποχρεώσεων και, αν το ζητήσει το ένα τρίτο των μελών της, μπορεί να διεξαγάγει ακρόαση αυτών που επιθυμούν να δώσουν πληροφορίες στην επιτροπή. Το Κοινοβούλιο μπορεί, μετά από αίτηση του ενός τρίτου των μελών του, να ζητήσει από την επιτροπή για τους υπολόγους να διερευνηθούν περιπτώσεις παραβίασης συνταγματικών υποχρεώσεων. Το Κοινοβούλιο αποφασίζει, με απλή πλειοψηφία, την παραπομπή της υπόθεσης στο ακροατήριο ή την απαλλαγή του υπουργού. Αν η υπόθεση παραπεμφθεί στο ακροατήριο, τότε το ειδικό δικαστήριο, που αποτελείται από δικαστές τους οποίους επιλέγει το Κοινοβούλιο και τους αρχαιότερους δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου, συμπεριλαμβανομένου του Προέδρου του, αποφασίζει σε πρώτο και τελευταίο βαθμό. Η παραγραφή

δεν μπορεί να επέρχεται πριν από την πάροδο δεκαπέντε ετών (άρθρο 86 Συντάγματος, άρθρα 12 αρ. 9 και 45 Κανονισμού Βουλής).

Ιταλία

Στην Ιταλία οι υπουργοί δίδονται και δικάζονται από την τακτική ποινική δικαιοσύνη, αφού ληφθεί άδεια από τη Γερουσία ή τη Βουλή. Εφόσον οι υπουργοί είναι και βουλευτές ή μέλη της γερουσίας, ο ανακριτής μπορεί να προβεί σε κατ' οίκον έρευνες, ή έρευνες προσώπων ή άρση απορρήτου τηλεφωνικών επικοινωνιών ή κατάσχεση αλληλογραφίας, μόνο αν δοθεί σχετική άδεια από την Βουλή ή τη Γερουσία (άρθρο 96 συντάγματος, ν.1/1989). Η δίκη των υπουργών στο ακροατήριο μπορεί να αναβληθεί, αν επικαλεσθούν τα θεσμικά τους καθήκοντα. Το Συνταγματικό Δικαστήριο έκρινε αντισυνταγματική ρύθμιση του ν. 51/2010 που δεν επέτρεπε στον δικαστή να αξιολογήσει το προβαλλόμενο από κατηγορούμενο υπουργό κώλυμα εμφάνισης.

Αθήνα, 11.4.2011

Η Εισηγήτρια

Αθανασία Διονυσοπούλου

Επιστημονική Συνεργάτις

Ο Προϊστάμενος του Β΄

Τμήματος Νομοτεχνικής Επεξεργασίας

Στέφανος Κουτσουμπίνας

Επ. Καθηγητής της Νομικής Σχολής

του Πανεπιστημίου Θράκης

Ο προϊστάμενος της Α΄ Διεύθυνσης

Επιστημονικών Μελετών

Αντώνης Παντελής

Καθηγητής της Νομικής Σχολής

του Πανεπιστημίου Αθηνών

Το Μέλος του Επιστημονικού Συμβουλίου

Χρίστος Μυλωνόπουλος

Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου

Κώστας Μαυριάς

Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών